

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๕

สนาามรบของนักบวช

พระพุทธเจ้าที่ทรงพระนามการเกิดทูลอย่างสูงจากบรรดาสัตว์ว่า มหากรุณาธิโก นาโถ หิตาย สพฺพปาณินิ เป็นต้น ทรงเป็นผู้มีมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่แก่มวลสัตว์นั้น ออกมาจากความจริงสุดส่วนที่เต็มเปี่ยมในพระทัยของพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ บรรดาที่เคยได้รับความทุกข์ทรมานอยู่ในโลกันตวิภวัญญ์ คือวิภวัญญ์ที่เต็มไปด้วยความมืดบอด จากสิ่งปกคลุมอันหนาแน่นทั้งหลาย คือกิเลสประเภทต่าง ๆ แต่ละพระองค์ทรงผ่านพ้นจากนี้ขึ้นมาได้ ความทุกข์ความทรมานทั้งหลายจากสิ่งมืดดำทั้งหลายปกปิดกำบังนี้ พระองค์ได้เห็นโทษเต็มพระทัย เมื่อได้แหวกว่ายจากสิ่งเหล่านี้ออกมาได้โดยสิ้นเชิงแล้ว ทรงเห็นโทษอย่างเต็มพระทัย และเห็นคุณค่าแห่งธรรมแดนแห่งความหลุดพ้นเต็มพระทัยเช่นเดียวกัน เมื่อโทษกับคุณก็ได้เห็นเต็มพระทัยแล้ว การมองดูสรรพสัตว์ที่เหมือนนักโทษถูกคุมขังในเรือนจำ จึงทำให้เกิดความเมตตาสงสารอย่างมากประทับใจพระทัยด้วยกันทุกพระองค์ จึงทรงนั่งนอนอยู่โดยลำพังพระองค์ไม่ได้

นับตั้งแต่วันตรัสรู้ที่แรกก็ทรงเล็งญาณดูสัตว์โลกทันที ด้วยพระจักขุญาณอันสว่างครอบแดนโลกธาตุ เพราะความทุกข์นี้เป็นสิ่งที่บีบบังคับและทรมานมานานแก่บรรดาสัตว์ไม่เว้นแต่ละรายที่อยู่ในแหล่งแห่งไตรภพนี้ เพราะแหล่งนี้เป็นแหล่งที่ควบคุมของกิเลสซึ่งเป็นมหาอำนาจ ทำให้สัตว์โลกมืดมิดปิดตา ไม่ให้มองเห็นโทษทุกข์ที่กิเลสผลิตขึ้นแก่ตนแม้ชั่วระยะแสงฟ้าแลบเลย

โทษทั้งมวลที่กิเลสผลิตขึ้นมา มีความปิดบังสัตว์โลกไปพร้อม ๆ กัน ไม่ให้เห็นโทษแห่งความทุกข์ทั้งหลาย ไม่ให้เห็นโทษแห่งการดิ้นรนกวัดแกว่งที่เป็นไปตามอำนาจแห่งกิเลสทั้งหลาย คือไม่ให้เห็นโทษทั้งเหตุอันเป็นแดนเกิดแห่งทุกข์ คือกิเลสประเภทต่าง ๆ ทั้งผลคือความทุกข์ความลำบากทรมานต่าง ๆ ในภพชาตินั้น ๆ และไม่เคยมีคำว่า กิเลสเปิดช่องเปิดทางช่วยหนุน ช่วยผลักช่วยดันให้สัตว์โลกได้เล็ดลอดออกไปจากอำนาจของมัน นอกจากปิดบังหุ้มห่อและกีดกันไว้โดยถ่ายเดียวเท่านั้น ทุกฉากทุกแห่งทุกมุม ทุกอากัปกิริยาแห่งความเคลื่อนไหวนับแต่จิตออกมา มี

แต่ถูกบังคับและปกปิดกำบังไว้ตลอด ความปกปิดกำบังนั้นก็เต็มไปด้วยเพลงกล่อมให้สัตว์โลกหลงเคลิ้มไปตาม จนมองไม่เห็นทิศทางออกจากอำนาจของมันเลย

คำว่า กิเลส ๆ จึงไม่ปรากฏแก่นิดในคุณค่า ที่จะเปิดช่องเปิดทางให้สัตว์โลกได้อยู่สบายหายห่วง นอกจากนั้นมันตีตะปูให้ติดแนบไว้อย่างเหนียวแน่นลึกลับจนมองไม่เห็นเงื่อนต้นเงื่อนปลาย

พระพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียว ที่สามารถผลุบโผล่ขึ้นมาได้จากความมืดบอดทั้งหลาย แล้วจึงทรงมองย้อนหลังดูความมืดดำทั้งหลาย ที่เต็มไปด้วยมหากษณานาประการ ด้วยพระทัยที่บริสุทธิ์อันเป็นสิ่งที่มีความค่าหาประมาณไม่ได้ ไม่มีสิ่งใดเปรียบเทียบได้ในโลกทั้งสาม เพราะเป็นโลกุตรธรรม เป็นธรรมเหนือโลก จึงทำให้เกิดพระเมตตาคุณ พระกรุณาคุณต่อสัตว์โลก ราวท้องฟ้ามหาสมุทรสุดสาคร นี้แลที่ว่า มหาการุณิก โนาโธ พระองค์จึงไม่ทรงสั่งสอนโลกโดยถือว่าเป็นหน้าที่และกิจจำเป็นธรรมดา ๆ แต่ทรงสั่งสอนช่วยเหลือด้วยพระทัยที่เต็มเปี่ยมด้วยพระเมตตา กรุณาอย่างแท้จริง ทุกพระอาการที่เคลื่อนไหวจึงเป็นไปด้วยพระเมตตาเต็มองค์ ศาสดา ที่สัตว์โลกควรยึดถือเป็นคติตัวอย่างอันดีเลิศจากพระองค์

คำว่าศาสดาสั่งสอนโลกนั้น เป็นศาสดาได้ทุกพระอาการที่เคลื่อนไหว ไม่เพียงแต่ประธานพระโอวาทสั่งสอนสัตว์โลกแล้วเรียกว่าศาสดา ผู้แนะนำ แต่พระอาการทุกส่วนที่แสดงออกต่อผู้ไปเกี่ยวข้อง ทุกชั้นทุกภูมิ ทุกเพศทุกวัย ทุกชาติชั้นวรรณะ ย่อมเป็นศาสดา คือครูผู้สั่งสอนโลกโดยสมบูรณ์ ทรงเป็นศาสดาเต็มภูมิทุกพระอาการ กิริยาของโลกที่เคยใช้แต่ก่อนทรงปล่อยไปตามโลกหมด มีเฉพาะพระนิสัยประจำองค์ศาสดาล้วน ๆ เท่านั้น ทรงละได้ทั้งนิสัยและวาสนา จึงมีเพียงพระพุทธเจ้าพระองค์เดียว ส่วนสาวกทั้งหลายยังมีกิริยาของโลก เคยเป็นนิสัยติดมา ยังละไม่ได้ แต่ก็ไม่ใช่โทษเป็นกรรมอะไร เป็นเพียงนิสัยความเคยชินมาดั้งเดิมแต่เป็นฆราวาสเท่านั้น

นี้แลศาสดาของพวกเรา ได้ทุ่มเทพระกำลังความสามารถลงอย่างเต็มที่ นับตั้งแต่เริ่มแรกปรารถนาพระโพธิญาณ ทรงบำเพ็ญด้วยความเหนื่อยยากมาโดยลำดับจนเสด็จออกทรงผนวช บำเพ็ญพรตเพื่อรื้อถอนกิเลสความมืดบอดอยู่ภายในพระทัยให้หมดสิ้นโดยสิ้นเชิง แล้วนำธรรมอันสว่างกระจ่างแจ้งมาสั่งสอนสัตว์โลก จึงไม่ใช่เป็นเรื่องเล็กน้อย ความกระเทือนเหมือนฟ้าดินถล่ม พระทัยจะหลุดลอยออกจากพระกาย เพราะความหวั่นไหวความสะเทือนไปทั่วโลกธาตุ ทั้งการบำเพ็ญและการตรัสรู้ธรรม

กิริยาที่ทรงบำเพ็ญก็ไม่มีอาการใดที่ทำด้วยความท้อถอยย่อหย่อน ทำเต็มพระสติกำลังความสามารถ ทุกพระอาการทุกประโยคพยายาม แม้ประโยคแห่งความเพียรที่ไม่สำเร็จผลอันใด เช่นการทรมานพระองค์โดยวิธีการต่าง ๆ มีการอดกระยาหารเป็นต้น ก็เป็นความพากเพียรของผู้ยากพันทุกข์ และเป็นศาสดาของโลกอย่างแท้จริง ควรนำมาเป็นคติตัวอย่างสำหรับเรา ผู้ยึดถือพระองค์ว่า พุทฺธฺ สรณํ คจฺจามิ ถือพระองค์เป็นศาสดา เป็นสรณะ เป็นที่ยึดที่พึ่งของใจ และยึดปฏิบัติมาเป็นเครื่องดำเนิน จะไม่มีสิ่งบกพร่องมาทำลายตัวเองดังที่เป็นอยู่เวลานี้

ศาสดาเห็นโทษแห่งสิ่งที่เป็นโทษ ทรงเห็นจริง ๆ ละสิ่งที่เป็นภัย ทรงละได้จริง ๆ ตัดวัฏจักรวัฏจิต ที่พาให้หมุนเวียนเกิดแก่เจ็บตายอยู่ในโลกสงสาร พระองค์ทรงถอดถอนและทรงละทรงตัดขาดจริง ๆ เป็นศาสดาอย่างเต็มภูมิ การสั่งสอนสัตว์โลกจึงไม่มีแขนงใดให้เกิดข้อข้องใจสงสัยสำหรับสัตว์โลกทั่ว ๆ ไป

เราทั้งหลายเป็นผู้ล้างมือเปิบ จากพระโอวาทที่ทรงสั่งสอนแล้ว จึงควรเห็นพระทัยพระพุทฺธเจ้าที่นำสงสารพระองค์ยิ่งนักในการตะเกียกตะกาย เพื่อธรรมทั้งหลายทุก ๆ ประโยคพยายาม การที่เราพยายามดำเนินตามหลักธรรมที่ทรงสอนไว้แล้วโดยถูกต้องนั้น จึงไม่ใช่เป็นเรื่องหนักหนาอะไรนักเลย ไม่หนักเหมือนพระพุทฺธเจ้าผู้นำสัตว์โลกทุกกรณี ครูอาจารย์ผู้แนะนำสั่งสอนก็มี แบบแผนตำรับตำราก็มี มีพร้อมแล้วไม่บกพร่อง พวกเรามีเพียงการลงมือบำเพ็ญอย่างเดียว ยังเห็นว่าหนักมากยากมาก ลำบากมากอยู่หรือ จะนอนรอคอยให้พระพุทฺธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ และครูอาจารย์นำธรรมมาป้อนเหมือนป้อนข้าวเด็กนั้นหรือ ถ้าลงถึงขนาดนั้นแล้ว ก็ควรเตรียมโลงฝังไว้เลยจะรวดเร็วกว่าท่านนำธรรมมาป้อนให้ถึงปาก

ความรู้สึกของนักบวชเรากับความรู้สึกของชาวพุทฺธทั่ว ๆ ไป และโลกทั่ว ๆ ไปนั้น ตามหลักความจริงแล้วต่างกันอย่างมากมาย เพราะโลกเขามีความรู้สึกธรรมดาแบบโลกและทำอะไรแบบโลก ส่วนพระเราผู้บวชมานั้นเพื่อเห็นภัย เพื่อสลัดปัดทิ้งสิ่งที่เป็นพินเป็นไฟภายในใจ ไฟที่ฝังจมอยู่ภายในใจนี้ ไม่เหมือนไฟทั้งหลายภายนอก แต่เป็นไฟที่สุ่มอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่มีวิธีการ ไม่มีอุบาย ไม่มีแนวทางเป็นเครื่องมือดับแล้ว ไฟนี้จะไม่ดับเองเลยตลอดก็กลับ และไม่มีเบื้องต้นเบื้องปลาย เป็นอยู่อย่างนั้นตลอดไป จึงต้องได้ใช้อุบายวิธีการต่าง ๆ ตามหลักธรรมที่ท่านดำเนินได้ผลมาแล้วและชี้แจงไว้แล้วโดยถูกต้อง ซึ่งผู้เห็นภัยจะนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อกำจัดไฟคือกิเลสทั้งหมด

การมาปฏิบัติตัวในความเป็นนักบวชเช่นนี้ จึงเป็นเหมือนเข้าสู่สงครามและระบบตะลุมบอน จะมานอนใจเอานิสัยของกิเลสจากฆราวาสมาใช้ไม่เป็นผล นอกจากจะเป็นการเพิ่มกิเลสให้พอกพูนหนาแน่นขึ้นภายในใจเท่านั้น ไม่มีอะไรเป็นเครื่องหมายของนักรบแห่งนักบวชของเราเลย จึงต้องใช้ความพยายามเต็มที่ ในอิริยาบถต่าง ๆ ให้ถือว่าเราอยู่ในแนวรบ อยู่ในวงล้อมของกิเลสทั้งมวล การพิจารณาแก้ไขถอดถอนทุกวิธีการจึงเป็นการต่อสู้ เป็นการแหวกว่ายหาที่ลี้ดลอดปลอดภัยจากกิเลสประเภทต่าง ๆ ด้วยความไม่นอนใจ

ไม่มีสิ่งใดที่จะให้ความภาคภูมิใจตลอดไปได้ในโลกอันนี้ ไม่ว่าจะวัตถุไม่ว่าอารมณ์มันเป็นเหยื่อล่อของกิเลสทั้งมวล ไม่ใช่เป็นโอฆารสที่ควรจะติดจะพัน จะเคลิบเคลิ้มหลงใหลไปตาม นอกจากรสแห่งธรรมเท่านั้นจะเป็นที่แนใจตายใจแก่ผู้บำเพ็ญทั้งหลาย นับแต่ความสงบเย็นใจไปโดยลำดับแต่ขั้น ๆ แห่งธรรม จนกระทั่งถึงที่สุดวิมุตติหลุดพ้นไปโดยสิ้นเชิง มีธรรมทุกชั้นเป็นที่ไวใจได้ เป็นธรรมชาติที่ตายใจและฝากเป็นฝากตายได้โดยลำดับ ไม่มีฉากหน้าฉากหลังเหมือนกลมายาของกิเลสที่หลอกหลวงสัตว์โลกเรื่อยมา

การปฏิบัติตนต้องใช้สติปัญญา พลิกแพลงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมออย่านอนใจ กิเลสเป็นสิ่งที่ละเอียดแหลมคมมากเกินกว่าความรู้ธรรมดาเราจะทันมัน จะรู้เท่ากลของมันได้ จึงต้องฝึกสติ ฝึกปัญญา ที่พอจะตามทันได้และตามทัน พร้อมทั้งการแก้ไขถอดถอนได้เป็นขั้นเป็นตอน

ไม่มีสิ่งใดเป็นที่ภาคภูมิใจในโลกพอจะตั้งความหวังกับมัน หากเป็นสิ่งที่ภาคภูมิใจได้แล้ว พระพุทธเจ้าศาสดาองค์เอกก็ไม่สั่งสอนให้ละ ให้ปล่อยวางให้หลุดพ้นไปจากสิ่งเหล่านี้ ใครเกิดมาก็ได้ประสบพบเห็น ก็ได้สัมผัสสัมพันธ์เหมือน ๆ กัน มีอะไรเป็นเครื่องส่งเสริมให้ได้รับความสุขความเจริญ และเป็นความสุขอันไพบุลย์ ไม่มี นอกจากเป็นสิ่งเกลี้ยกล่อมจิตใจให้ติดจมอยู่กับมัน และนอนจมอยู่ในวิภวานนี้ ไม่มีเวลาลี้ดลอดออกไปได้ นอกจากการปฏิบัติธรรมให้ผ่านพ้นไปถ่ายเดียว ซึ่งเป็นความถูกต้องชอบธรรมอย่างยิ่ง

และคำว่าความมืดบอดนั้น อย่าเพิ่งเข้าใจว่าเป็นดินฟ้า อากาศ พระอาทิตย์ พระจันทร์ พาให้มืดบอดหรือพาให้สว่าง แต่พึงทราบถึงความมืดบอดทั้งมวลนี้คือ กิเลส เป็นเครื่องปกปิดกำบังจิตใจไว้อย่างแนบสนิทติดจม จนไม่ทราบว่าจะอะไรเป็น กิเลส อะไรเป็นจิต มันคลุกเคล้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเวลาที่ยกหรือกำจัดยังไม่ได้ คำว่าความสว่างก็คือสติปัญญาที่เรียกว่าธรรม ที่จะสามารถรู้เท่าทัน และ

สามารถสอดส่องมองเห็นทั้งโทษและคุณภายในใจที่เคยมีตบอดมา ให้กลายเป็นใจที่สว่างไสวขึ้นมา

การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารนี้ พอตัวทุกราย พอตัวทุกคน ไม่มีใครยิ่งใหญ่ไปกว่าใคร พอจะมาแข่งขันกันว่าเป็นของดีของวิเศษเลิศโลก ความเกิดความตายเป็นเรื่องกองทุกข์ทั้งหมด ไม่ใช่ของดีมีสุขพอจะอยากมาเกิด ก่อนที่จะหลุดหรือเล็ดลอดออกมาจากช่องแคบคือท้องของแม่ ก็ผ่านความสลบไสลมาแล้วด้วยกัน ออกมาแล้วแทนที่จะได้รับความสะดวกสบาย ก็ต้องทนทุกข์ทรมานด้วยธาตุด้วยชั้น ด้วยเย็นร้อนอ่อนแข็งความหิวความกระหาย โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ย่ำยีบีฑามาตลอด จนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายไปไม่รอดจริง ๆ ก็ตาย

ล้วนแต่กองทุกข์ที่วางสายยาวเหยียดไปกับการเกิดตาย นับแต่เริ่มตกลอดจนถึงวาระสุดท้าย คือหมดลมหายใจที่เรียกว่าตาย มีตรึงไหนที่ดีเด่นว่าได้รับความสุขความสบาย นอกจากเด่นชัดด้วยความทุกข์นานาประการ ที่ประสับประสานกันเรื่อยมา มีตรึงไหนพอจะติดจะพัน พอจะเคลิบเคลิ้มหลงใหลไปกับเรื่องความเกิดเป็นนั่น เกิดเป็นนั่นในภพต่าง ๆ เล่า ต้องพิจารณาด้วยดีนักปฏิบัติ

ที่กล่าวมานี้เป็นผลของกิเลสที่แนบแน่น ละเอียดแหลมคมเกินสามัญธรรมดาจะคาดคิด ซึ่งฝังจมอยู่ในจิตเป็นเชื้อพาให้เกิด การแก้งแก้้งที่นั่น ไม่ใช่แก้ที่อื่น

ผู้ยังไม่เคยสงบก็พยายามทำใจของตนให้สงบ ด้วยบทธรรมใดก็ตามที่เห็นว่าถูกจริต เช่นบริกรรม พุทฺโธ ธมฺโม หรือ สงฺโม หรือ อภฺฐิ ทนฺตา อะไรก็ได้ ผมชน เล็บ ฟัน หนัง เหล่านี้เป็นคำบริกรรมได้ทั้งนั้น มีลมหายใจเป็นสำคัญบทหนึ่งตามแต่ความถนัด จับจำเพาะวงปัจจุบัน เช่นการกำหนดบริกรรมคำใด ก็ให้รู้อยู่กับคำบริกรรมนั้นเท่านั้น ไม่ต้องไปวาดภาพหอปราสาทวิมานที่ไหน นอกจากเหตุที่ทำให้ถูกต้องอยู่ในขณะนั้นเท่านั้น การกำหนดลมก็ให้รู้อยู่ที่ลม ลมเข้าให้รู้ ลมออกให้รู้ รู้อยู่กับลมโดยเฉพาะ ให้ความรู้ที่นั้นจดจ่ออยู่กับลม ไม่ต้องเกร็งตัวให้มาก บังคับให้มากนัก เป็นแต่ทำความรู้ให้อยู่กับลมที่หายใจเข้าหายใจออก ไม่ต้องไปคาดอดีตอนาคตให้นอกไปจากวงปัจจุบัน คือการกำหนดรู้ลมอยู่โดยตลอด ลมนั้นแลเป็นเครื่องเกาะเครื่องยึดของจิตเพื่อสงบตัวลงได้

เวลาจะตั้งรากตั้งฐานที่แรก จิตหาที่ยึดไม่ได้ จึงต้องอาศัยธรรมบทต่าง ๆ เป็นเครื่องยึดที่เรียกว่าบริกรรม บริกรรมธรรมบทใดก็ให้อยู่กับธรรมบทนั้น ให้อยู่กับธรรมบทนั้น ผู้กำหนดอานาปานสติก็ให้อยู่กับลม ซึ่งเป็นเครื่องยึดของใจ ใจ

เมื่อมีความจดจ่อต่อเนื่องอยู่กับเครื่องยึดอยู่แล้ว จะตะล่อมตัวเข้ามาสู่ความสงบ ผู้กำหนดลม ลมก็จะละเอียดลงไป ลมที่ละเอียดนั้นก็เนื่องจากใจละเอียด ใจค่อยสงบ ตัวเข้ามาจนละเอียดสุด ถึงวาระสุดท้ายลมได้หายไปต่อหน้าต่อตา ทั้ง ๆ ที่รู้อยู่ว่าลมหาย ลมละเอียด ละเอียดสุด แล้วหายเงียบไปก็มี จะอย่างไรก็ตาม แม้มลมหายเงียบไปก็อย่าวิตกวิจารณ์และกลัวล้มกลัวตาย

นักภาวนาส่วนมากมักกลัวตายอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่ต้องไปกลัว ความรู้ที่รู้ว่าลมหายไปในนั้นไม่ได้หายไปไหน ความรู้นั้นแลเป็นผู้ครองร่างอยู่จะไม่ตาย ก็เราไม่ได้ภาวนาเอาลม เป็นแต่เพียงยึดลมเป็นหลักในขณะที่จิตยังยึดตัวของตัวเป็นหลักไม่ได้ ต้องอาศัยลม ลมละเอียดลงไปก็แสดงว่าจิตนี้ละเอียด พอที่จะพึ่งตนเองได้แล้วตามหลักภาวนา แม้มลมหายใจนั้นได้หายไป แต่ความรู้นั้นไม่หาย ให้อยู่กับความรู้ที่ไม่หายนั้น ไม่ต้องไปกังวลกับลม จิตจะเข้าสู่ความละเอียดแนบแน่น และแสดงความแปลกประหลาดอัศจรรย์ขึ้นมาให้เจ้าตัวรู้เห็นในเวลานั้น นี่คือการเริ่มแรกแห่งการภาวนา อย่าได้วิตกวิจารณ์กับลมว่าหายไปแล้วตนจะตาย มันไม่ตาย วิธีการของการภาวนาเป็นอย่างไร ไม่ใช่ใช้วิธีการฆ่าตนเอง เป็นวิธีการของการภาวนาเพื่อความเจริญแห่งธรรมภายในใจต่างหาก

เบื้องต้นจะมีความอึดอึดบ้างสำหรับผู้เจริญอานาปานสติ อึดอึดก็ให้รู้ว่าอึดอึด อย่าปล่อยลม จะอึดอึดไปไหนก็ให้รู้ ใจจะขาดในขณะที่ภาวนาก็ให้รู้ เพราะเราไม่ได้ภาวนาเพื่อฆ่าตัวเอง นั่นเป็นเรื่องของกิเลส เป็นกลมายาของกิเลสหลอกหลวงให้ถอยหน้าถอยหลัง ให้เกิดความสงสัยกลัวจะเป็นจะตาย แล้วทำถอยปล่อยวางการภาวนาไปเสียต่างหาก นั่นแสดงว่ากิเลสทำงานได้ผลแล้ว เวลาจะทำก็กลัวแต่จะล้มจะตาย ทั้ง ๆ ที่ความล้มความตายมันไม่ได้มีในการภาวนา กิเลสมันก็หลอกให้มึนได้ นี่ก็กลมายาของกิเลสประเภทหนึ่ง ให้พึงทราบไว้ด้วยกัน

นี่หลักของสมาธิของสมณะ สอนให้ทราบ ผู้ที่บวชใหม่ก็มี มาประพฤติกปฏิบัติใหม่ก็มี ใหม่กับเก่าก็อันเดียวกันนั้นแหละ อย่าเข้าใจว่าตนใหม่ตนเก่า มันจะเป็นเรื่องของกิเลสแฝงขึ้นมา ถ้าเก่าก็ให้ชานิชานาญในเรื่องภาวนาชิ ถ้าไม่ชานิชานาญมันก็ ก.ไก่. ก.กา อยู่กันแหละ ไม่เกิดประโยชน์อะไรกับคำว่าบวชเก่าบวชใหม่ ส่วนกิเลสนั้นไม่มีคำว่าเก่าหรือใหม่ แต่มันอยู่ในจิตเราด้วยกัน เพียงคำบริกรรมก็ไม่ได้เรื่องได้ราวจะเอาผลประโยชน์มาจากที่ไหน

ฝึกให้ดี ทำให้จริงให้จัง ผู้กำหนดหรือบริกรรมธรรมบทใดก็ให้อยู่กับธรรมบทนั้น ให้อยู่จำเพาะ อย่าคาดผลว่าจะเกิดขึ้นหรือแสดงอาการอย่างไรบ้าง อย่าไป

คาดจะเขวจากหลักปัจจุบันคืองานที่กำลังทำอยู่ ผลจะไม่เกิดขึ้นให้ได้ชม การภาวนาสำคัญอยู่ที่ปัจจุบัน การไม่คาดไม่หมายสิ่งใดนอกไปจากเหตุที่กำลังดำเนินอยู่นั้น เป็นความถูกต้องดีงามสำหรับผู้ปฏิบัติ จะต้องปรากฏผลเป็นที่แน่ใจวันใดวาระหนึ่ง จนได้ไม่สงสัย

การปฏิบัติกิจการงานใดก็ไม่ยากเหมือนการปฏิบัติเพื่อฆ่ากิเลส เพราะกิเลส เป็นผู้แย่งผู้ชิงผู้กัดผู้ขวาง ผู้คอยทำลายงานและผลงานของตัวอยู่เสมอ งานนี้จึงเป็น เหมือนว่ายาก เพราะกิเลสพาให้ยาก กิเลสหลอกว่ายากและกิเลสต่อสู้ กิเลสขัดขวาง ไม่ให้ทำ ซึ่งเท่ากับการทำลายมัน เราที่เฝ้าต่อเพลงกล่อมของกิเลสก็เชื่อและกลับไป ตำนานธรรม ทั้งให้ธรรมเสีย ว่าการบำเพ็ญธรรมนั้นยาก ความจริงกิเลสมันหลอก กิเลสพาให้ยากต่างหาก ธรรมไม่ได้พาให้ยาก จงพากันเข้าใจจุดนี้ไว้ให้ตื่นปฏิบัติ ความท้อแท้อ่อนแอเหลวไหลล้วนแต่เป็นเรื่องของกิเลสทั้งหมด อย่าเข้าใจว่าเป็น เรื่องของธรรม เวลานี้เราเสาะแสวงหาธรรม ต้องมีจริงมีจัง มีสติมีสังและปัญญา เคลือบแฝง มีความพากความเพียร มีความอุตสาหะพยายาม นี่คือเรื่องของธรรม เรื่องใดก็ตามอาการใดก็ตาม ที่จะมาทำลายมากัดขวางความพากความเพียร ความอุตสาหะพยายาม ความเข้มแข็งความอดทนเพื่ออรรถเพื่อธรรม ให้ด้อยและขาดไป นั้น ล้วนแต่เป็นเรื่องของกิเลส คือตัวมารทั้งนั้น อย่าเข้าใจว่าเป็นสิ่งอื่นสิ่งใด

นี่แหละเรื่องความละเอียดของกิเลสจงพากันจำไว้ เอาให้เหนือกิเลสไปโดย ลำดับ แล้วจะทราบกลมาฆาของมันทุกแห่งทุกมุม ทั้งหยาบ ทั้งกลาง ทั้งละเอียดและ ละเอียดสุด ไม่นอกเหนือไปจากธรรมคือ สติธรรม ปัญญาธรรม เป็นต้นนี้ได้ เพราะ กิเลสไม่เห็นอธรรม เมื่อได้นำธรรมมาใช้ นำธรรมมาปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมกับ การปราบปรามกิเลสแล้ว จะไม่มีกิเลสตัวใดตกค้างอยู่ภายในใจได้เลย พระพุทธเจ้า ชนะกิเลสก็เพราะธรรม มีสติธรรม ปัญญาธรรมเป็นสำคัญ ที่แพ้ก็เพราะไม่มีธรรม เหล่านี้ ถูกกิเลสเหยียบย่ำทำลายถ่ายเดียว มรรคผลนิพพานจะมีเต็มหัวใจอยู่ที่เข้าไม่ถึง เพราะกิเลสมันก็ดมันกัน มันปิดประตูไว้ทุกแห่งทุกมุมทุกด้านทุกทางให้ทำไม่ได้ เข้าไม่ถึง

เดินจงกรมมันก็ลากสติหนีไปที่อื่นเสีย ลากจิตเข้าป่าเข้ารกไปเสีย ลากไป ทางรูป ทางเสียง ทางกลิ่น ทางรสไปเสีย เพราะเครื่องหลอกลวงของมันมีเยอะ ทาง รูปก็เต็มโลกธาตุ เสียงก็เต็มโลกธาตุ กลิ่น รส เครื่องสัมผัสก็เต็มโลกธาตุ ล้วนเป็น เหยื่อที่มันปักเสียบไว้ทั้งนั้น ทำเป็นเหยื่อล่อปลาไว้หมด แต่เราไม่ทราบว่าเป็นเหยื่อ ล่อ เพราะอุบายของมันแหลมคมมาก อุบายของเราไม่ทัน กระตักออกไปตรงไหนมี

แต่กิเลสคลุมล้อมเอาหมด ไม่มีธรรมเป็นเครื่องรักษาบ้างเลย ใจจึงหาความสงบไม่ได้ หาความแบายคายไม่ได้ หาความเฉลียวฉลาดเพื่อแก้กิเลสไม่ได้ มีแต่กิเลสผูกเอามัดเอา แม้เดินจงกรมอยู่ที่ถูกมันมัดแข่งมัดขามัดหุ้มมัดตาไว้หมด รวากับคนหูหนวกตาบอด ใจวิกลวิการ ง่อยเปลี้ยอวัยวะในวงความเพียรไปเสีย เหลือแต่คลังกิเลสเต็มหัวใจ คลังสติธรรม ปัญญาธรรม วิริยธรรม ชั้นดีธรรม สมาธิธรรม ไม่ปรากฏ

นั่งสมาธิก็ไม่มีสติ ไม่มีปัญญาที่จะพิจารณาธรรมของจริงซึ่งมีอยู่กับใจ ไม่ว่าจะความเพียรในท่าใดอาการใด มีแต่กิเลสเข้าทำงานแทนเสียสิ้น แล้วก็มาทวงผลว่าทำไมนั่งภาวนาตั้งนานไม่เห็นเกิดผลอะไร ก็จะเกิดผลอะไร เพราะเหตุกิเลสเอาไปกินหมดแล้ว พาส่งพาส่ายพาส่งหาแต่เรื่องกิเลสไปหมด แม้ตาไม่เห็นมันก็เป็นธรรมารมณในสิ่งที่เคยรู้เคยเห็นเคยได้ยินมาแล้ว เอามาครุ่นมาคิดมาอุ้งกินอยู่อย่างนั้น ไม่เคยคิดว่าอารมณ์เหล่านี้เป็นของเก่า ล่วงกาลผ่านสมัยล้าสมัยไปแล้ว เคยคิดมาแล้วก็ครั่งก็ครวก็ร้อยก็พันครั้ง กิเลสไม่ให้คิดว่าเป็นของเก่าของเดนเลย ให้คิดว่าเป็นของใหม่เอี่ยมทั้งนั้น จึงได้ติดอารมณ์ของมันเรื่อยมา

นี่แลเครื่องหลอกลวงของมัน ลึกซึ้งละเอียดขนาดนั้น จิตเราจึงไม่ทราบจึงต้องติดของเก่าอารมณ์เก่าที่เคยคิดมาแล้ว อดีตารมณ คืออารมณ์ที่ผ่านมาแล้ว ไม่ว่าจะทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย เคยสัมผัสสัมผัสผ่านมาแล้ว ผ่านมาแล้ว ก็ไม่เห็นว่าเป็นของเก่าเป็นเดนไปแล้ว ไม่ต้องคิดซ้ำ ๆ ซาก ๆ เพราะสิ่งนี้เคยคิดมาแล้ว เคยให้ทุกข์เรามาแล้ว มันไม่ให้คิดอย่างนั้น มีแต่ทำให้ติดพันไปหมด เป็นของใหม่เอี่ยมไปหมด ถ้าเป็นเรื่องของกิเลสต้องใหม่เอี่ยม ลื่นไปเลย ถ้าเป็นธรรมแล้วมันขลุ่ยขลุ่ย ๆ ก้าวไม่ออก เพราะกิเลสตันเอาไว้ กั้นเอาไว้ กีดขวางเอาไว้ ไม่ให้เป็นความสะดวก ถ้าเป็นถนนมันก็ตัดไม้มากั้นทางไว้เสีย เต็มไปด้วยก้อนหิน ท่อนไม้ ร่องไม้ได้ ติด

เวลาเราจะดำเนินเพื่อความราบรื่นในธรรม จึงต้องถูกกิเลสกีดขวางล่อลวงไว้ไม่ให้ดำเนินด้วยความสะดวก ให้พึงทราบว่กิเลสเคยเป็นอย่างนั้นมาตลอด จึงต้องได้ใช้ความพยายามเต็มที่ การพยายามต่อสู้ก็ต่อสู้กับสิ่งที่เป็นข้าศึก สิ่งกีดขวางนั้นแลไม่ใช่ธรรมมากีดขวาง กิเลสต่างหากมากีดขวาง กิเลสต่างหากทำให้ท้อแท้อ่อนแอ กิเลสต่างหากทำให้ขี้เกียจขี้คร้าน กิเลสต่างหากทำให้ท้อถอยอ่อนแอ และหยุดการทำงานที่จะเป็นประโยชน์ทั้งหมด เพราะอำนาจของกิเลสมันเหนือของธรรม ในขั้นเริ่มแรกแห่งการบำเพ็ญ

ต่อไปเมื่อเราทำความพยายามต่อสู้อยู่เสมอไม่ลดละความเพียร กิเลสก็ค่อยอ่อนกำลังลงไป สติไม่มีพยายามตั้งขึ้นให้มี ปัญญาไม่มีพยายามค้นคิดให้มี ธรรมสอนไว้แล้วทุกอย่าง สัจธรรมมีอยู่อย่างสมบูรณ์ภายในภายในใจเรา นำมาใช้ได้ทั้งนั้น ถ้าไม่ซี้เกียจเสียอย่างเดียว ถ้างงได้เห็นว่ากิเลสเป็นภัยแล้ว ความเพียรจะเป็นมาเอง สติปัญญาก็จะมาพร้อม ๆ กัน ที่ไม่เห็นกิเลสเป็นภัยเพราะกิเลสกล่อมมันชี้นำค้ำคูดินจนกรรมก็บังคับกันไปแทบล้มแทบตาย บังคับไปแล้วก็ให้กิเลสมันถลุงเอาหมด ไม่มีอะไรเป็นเนื้อเป็นหนังเป็นของตัวเลย เป็นอาหารกิเลสเสียทั้งหมด ในอริยาบถทั้งสี่แห่งการประกอบความเพียรนั้น คือ ยืน เดิน นั่ง นอน ทำภาวนาก็กลายเป็นเรื่องของกิเลสพวักพานไปหมด เป็นเรื่องของกิเลสต่อมหึ่ง ๆ ไปเสียหมด แล้วธรรมจะแทรกขึ้นได้ที่ไหน ก็มีแต่กิเลสพาแห่ไปแห่มาจนไม่มองเห็นตัวพระรัตนคุณธรรมฐานมองเห็นแต่กิเลสล้อมหน้าล้อมหลังอยู่ทำนองนั้นในอริยาบถต่าง ๆ

เอ้า ถ้าอยากทราบเรื่องกิเลสตั้งที่กล่าวมานี้ จงฟาดฟันกันลงไปอย่าทอดอ้อยอ่อนแอ ความทอดอ้อยอ่อนแอไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่ทางจะให้เห็นธรรม ไม่ใช่อุบายวิธีจะให้เห็นธรรม ไม่ใช่การดำเนินเพื่อความเป็นธรรม นั่นคือการเดินตามก้นกิเลสจูงจูงกต่างหาก ทางถูกต้องตามธรรมต้องขุดค้นขึ้นมาต่อสู้กัน จิตไม่เคยสงบก็จะสงบได้ไม่สงบ ถ้าดำเนินตามวิธีที่กล่าวมา ปัญญาพยายามค้นคิด อะไรสัมผัสสัมพันธ์ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย นำมาคิดพิจารณาไตร่ตรอง แยกแยะย้อนหน้าย้อนหลังกลับไปกลับมา ทบทวนให้ได้สัดส่วนตามเหตุตามผลจนเป็นที่เข้าใจ สิ่งที่เคยสงสัยก็จะค่อยหลุดลอยไป ๆ ด้วยอำนาจของปัญญาหนีไม่พ้น

เฉพาะอย่างยิ่ง จงถือสกลกายเป็นสนามรบเป็นสถานที่คลี่คลาย เพราะจิตติดกายนี้มากกว่าอื่นบรรดาความติดขึ้นหยาบ ส่วนลึกลับภายในใจนั้นยากไว้ก่อน กายนี้ปิดอยู่ชั้นนอกอย่างเปิดเผย พยายามคลี่คลายออกมา รูปกายนี้มีอะไร ดูตั้งแต่ผิวหนังเข้าไปตามความจริง ความจริงล้วน ๆ ก็คือสิ่งปฏิกูลโสโครกเต็มอยู่ภายในร่างกาย นี่คือความจริง ความว่าสวยว่างามน่ารักใคร่ชอบใจนั้น เป็นเรื่องของกิเลส หลอกหลวง มันเอามาฉาบทาไว้ทั้ง ๆ ที่ไม่จริง จงแยกแยะเข้าไปถึงความแปรสภาพมันแปรอยู่ตลอดเวลา คิดดูตั้งแต่วันเกิดมาจนถึงปานนี้เป็นยังไงตัวของเรา แตกต่างแต่เป็นเด็กใหม่ กายนี้แปรสภาพมาเรื่อย ๆ อย่างนี้ หมดทั้งร่างนี้แปรสภาพทั้งนั้น แม้แต่จิตใจก็ยังแปรสภาพไปตามขั้นและผลักดันของกิเลส

พิจารณาเข้าไป พยายามดูให้เห็นตามความจริง ฝืนกิเลสเข้าไป ตรงไหนมันว่างาม เอ้า แยกตรงนั้นออกมาดูให้เห็นประจักษ์ตามันงามที่ตรงไหน กิเลสทำไมถึง

หลอกลวงว่าสวยว่างามเอนักหนา อะไรมันงามดูให้ตีด้วยปัญญาของเรา เพราะสติปัญญาเรามีอยู่กับตัวด้วยกัน ทำไมจะยอมตีบันอันทูให้กิเลสหลอกได้หลอกไปนักหนา คลี่คลายดู หนักก็เห็นชัด ๆ อยู่แล้วมันสวยมันงามที่ไหน ชี้แจงชี้แจงก็เป็นที่ทั้งนั้นเต็มอยู่ภายนอกผิวหนัง ยิ่งเข้าไปภายในด้วยแล้วดูไม่ได้เลย เยี่ยมไปด้วย ปุพโพโลหิต น้ำเน่าน้ำหนอง และยิ่งลึกเข้าไปก็ยิ่งดูไม่ได้ คนเราถ้าไม่มีหนังหุ้มห่อไว้ดูกันได้เลยเมื่อไร ดูได้แต่พวกแมลงวันเท่านั้นพวกกันตอมหึ่ง ๆ เวลาสัตว์ตายเห็นไหมแมลงวันมันชอบ

นี่จิตของเราเวลานี้เป็นเหมือนแมลงวัน เทียบหาตอมสิ่งที่ปฏิกุศลโสโครกสกปรกนั้นแหละ เสกเป่าลม ๆ แล้งว่าเป็นของสวยของงาม ใจชนิดนี้ไม่ผิดอะไรกับแมลงวัน จิตของปุถุชนเรานั้นชอบตอมของสกปรกโสภณ ของสะอาดคือศีลธรรมมันไม่ชอบไม่ตอม เรื่องของกิเลสมันชอบอย่างนั้น และเสกสรรขึ้นมามีบิดาบุรุษตาฟางเอาไว้ว่าเป็นของสวยของงาม เป็นของจีรังถาวร เป็นของนำเพลิงพิณเจริญหูเจริญตาเจริญใจ ไม่มีวันเบื่อหน่ายอิมพอ

จงเอาปัญญาหยั่งลงไปให้เห็นชัดเจน ดูเข้าไปจนกระทั่งถึงกระดูกทุกท่อนอวัยวะทุกส่วน ตับไตไส้พุง อาหารใหม่อาหารเก่า เต็มอยู่ที่นี่ มีอะไรเป็นที่พึ่งปรารถนา ทั้งเขาทั้งเราเป็นเหมือนกันทั่วโลกดินแดน สงสัยที่ตรงไหน น่ายึดที่ตรงไหนว่าเป็นของสวยของงาม จากนั้นก็พิจารณากำหนดให้กายนี้ตายเน่าเฟะไปหมดทั้งร่าง แตกกระเปาะออกไปถึงไหนอยู่ได้เมื่อไร คนมีจมูกอยู่ไม่ได้แตกฮือ ๆ ไปเลยนั่นเหวอของสวยของงาม คนแตกฮือ ๆ นั่นเหวอ พิจารณาให้เห็นชัดซึ มันไปเสกไว้ที่ไหนกิเลสนะ สวยที่ตรงไหน สวยที่คนแตกฮือ ๆ นั่นเหวอ แม้แต่ยังไม่ตายก็ยังไม่ต้องปฏิบัติรักษาความน่าเกลียดของกายอย่างเข้มงวดกวดขันด้วยกันเรื่อยมา นับว่าเป็นบ่อแก้วลกับร่างกายนี้ไม่เบาเลย ยังจะหลับหลับตาเสกสรรปั้นยอไปถึงไหนกัน

เวลาตายมันเน่ามันพอง แตกกระจัดกระจายลงไป แร้งกาหมากิน ถ้าไม่มีคนรักษาแมลงวันเต็มโลกธาตุมานี้หมดตอมหึ่ง ๆ ดูได้ไหม นั่นหรือของสวยของงาม จากนั้นก็สลายลงไป ๆ จนกลายเป็นธาตุดินตามเดิม ส่วนน้ำก็ไปเป็นน้ำตามเดิม ส่วนธาตุไฟก็ไปเป็นไฟตามเดิม ส่วนธาตุลมก็ไปเป็นลมตามเดิม ไทน์สัตว์บุคคลสวยงามมีอยู่ที่ตรงไหน อยู่ที่ดินที่น้ำที่ลมที่ไฟนั่นเหวอ ดินก็เป็นดินสวยงามที่ไหน น้ำเป็นน้ำสวยงามที่ไหน เป็นสัตว์เป็นบุคคลที่ไหน ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ เป็นสัตว์เป็นบุคคลเป็นของสวยของงามที่ไหนกัน มามัวตื่นลมตื่นแล้งกันอยู่กับป่าช้าฝังศพตายไม่มีวันตื่นหรือพระปฏิบัติเรานะ

จงพิจารณาให้ถึงสภาพความจริงของมันด้วยหลักธรรมคือปัญญา ถ้าอยาก
 จะเห็นของจริง จิตมาพัวพันมาติดมาข้องอยู่กับสิ่งเหล่านี้ เพราะกิเลสมันจับใส
 กิเลสมันหลอกให้จิตหลงแล้วก็ยึดมั่นถือมั่น มันตีตะปูไว้อย่างเหนียวแน่น ด้วย
 อุปาทานความยึดมั่นถือมั่นในธาตุในชั้นนี้ คือในธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ ว่าเป็นตัวเป็น
 ตนอย่างสนิทติดจม กิเลสมันหลอกมากก็กัปกักปัดแล้วยังไม่เบื่อไม่อิ่มไม่พอหรือ เขา
 กินข้าวยังรู้จักเวลาอิ่มพอ ทำไมใจเรากับอารมณ์ที่กิเลสหลอกลงนี่จึงไม่เห็นมีวันอิ่ม
 พอกัน มีแต่ใหม่เอี่ยมเรื่อย กินเท่าไรไม่หายอยาก นอนมากไม่รู้ตื่น นอนมากก็คือ
 ความลุ่มหลงงมงายนั่นเอง ไม่รู้วันไหนจะตื่น ถ้าไม่เอาสติปัญญาปลุกเข้าไปตีเข้าไป
 กินหลายไม่หายอยาก ตามโบราณท่านว่าไว้ กินเท่าไรมันยิ่งหิวยิ่งโหย คิดไปตาม
 อารมณ์ของกิเลสเท่าไรยิ่งหิวยิ่งโหย ไม่มีคำว่าอิ่มพอ นี่แลคือความกินหลายไม่หาย
 อยาก ฉะนั้นท่านจึงว่าตัดหาความหิวโหย ให้กินเท่าไรยิ่งหิวจัด สัตว์โลกจึงตายจึงล้ม
 จมเพราะความหิว ความกิน

ความอึดพอมืออยู่ในธรรมะเท่านั้น กิเลสไม่เคยทำความอึดพอให้แก่ผู้ใด ไม่
 ว่าความโลภ ไม่ว่าจะความโกรธ ไม่ว่าจะความหลง ไม่ว่าจะราคะตัดหาประเภทใด ถ้าเป็น
 เรื่องของกิเลสแล้ว จะไม่ทำให้มีความอึดพอแก่สัตว์เลย จะกินจะดื่มจะคิดจะพูดจะทำ
 จะสัมผัสสัมพันธ์เท่าไร ก็ยิ่งหิวยิ่งโหยยิ่งกระวนกระวาย จนกระทั่งวันตายก็ไม่มี
 ความอึดพอ เรายังจะหลงเพลินอยู่กับความหิวโหยไม่มีความอึดพอซึ่งเป็นกองทุกข์
 นี้อยู่หรือ ความอึดพอของกิเลสไม่เคยมี ไม่เคยให้ผู้ใดอึดพอและสมหวัง ยังจะ
 บึกบึนไปกับมันอะไรอยู่อีกเล่า ความอึดพออยู่กับธรรมต่างหากมิใช่อยู่กับกิเลส

จงพิจารณาแยกแยะหลายสั้นหลายคมให้รู้รอบขอบเขต โดยถือเอาร่างกายนี้
 เป็นสนามรบ เป็นเป้าหมายแห่งการพิจารณาในขั้นแรก ให้เห็นอสุภะอสุภังประจักษ์
 ใจ เรื่องความแตกความสลายความแปรสภาพ ก็ให้เห็นชัดด้วยปัญญาของเรา จิตจะ
 ยึดมั่นถือมั่นไปไหน เมื่อรู้เห็นตามเป็นจริงแล้วต้องถอยตัวเข้ามา หดตัวเข้ามาตาม
 ลำดับแห่งความเข้าใจ

จิตนี้พร้อมที่จะปล่อยวางอยู่แล้ว เป็นแต่เพียงว่าไม่รู้อุปบายแห่งการปล่อย
 วาง จิตจะปล่อยวางได้อย่างไร เพราะถูกกิเลสตัดหาอาสวะมันบีบบังคับให้ยึดให้ถือไป
 ตามอำนาจของมัน มันสลับซับซ้อนมากเรื่องของกิเลสนี้ พิจารณาแล้วพิจารณาเล่าให้
 เห็นแจ่มแจ้งชัดเจนลงไป นี่คือวิธีการถอดถอนกิเลสอันเสียบแทงอยู่ภายในจิตใจ

รูปนอกรูปในมันเหมือนกัน เสียงนอกเสียงในเหมือนกัน เป็นลม ๆ ไป
 อย่างนั้นแหละ ตื่นอะไรตื่นลม เสียงหญิงเสียงชายมีแต่เสียงลมเท่านั้นนอกจากปาก

ตื่นไปอะไรตื่นลม เคยได้เห็นได้ยินมาแต่วันเกิด ตื่นอะไรอยู่อีก นี่คือการพิจารณา จนแตกกระจายหายห้วงทุกอย่าง

การพิจารณาคลี่ยี่สิบเก้าเป็นงานเป็นการจริง ๆ พิจารณาแล้วพิจารณาเล่า จนกระทั่งอิมพอ ถ้าเป็นธรรมแล้วอิม ถ้าเป็นเรื่องของโลกของกิเลสไม่มีวันอิมพอ คิดไปเท่าไรก็ยิ่งติดยิ่งพัน ยิ่งเคลิบเคลิ้มหลงไหลไปเรื่อย ๆ หนักเข้าไปเรื่อย ๆ จนเสียจนได้ แต่ถ้าเป็นธรรมแล้วมีความอิมพอ การพิจารณาส่วนร่างกายให้เห็นตามที่กล่าวมาแล้วนี้จิตต้องอิมตัว ความยึดมั่นถือมั่นก็ถอนตัว การพิจารณาอย่างที่เคยพิจารณามานั่นก็หยุดเอง พิจารณาไปอะไรเพราะรู้หมดแล้ว ปล่อยวางหมดแล้ว พิจารณาหาอะไร รู้เอง เหมือนกับเรารับประทานอาหาร จะมีรสเอร็ดอร่อยขนาดไหน ก็ตามเถอะ ถ้าลงว่าธาตุชั้นนี้เพียงพอกับความต้องการแล้วเป็นไม่รับอีก นี่ก็เหมือนกัน เมื่อพิจารณาพอแล้วก็ปล่อยวาง อิมตัวเป็นชั้น ๆ ไป

อาการของจิตคิดไปในเรื่องใด เมื่อปัญญาสว่างกระจ่างแจ้งขึ้นมา เห็นเรื่องธาตุเรื่องชั้นของตนจนถึงขั้นปล่อยวางกันได้ ผ่านกันไปได้แล้ว สิ่งใดที่จะนอกเหนือปัญญาไปมีเหลือ ไม่มี ต้องพิจารณาจนกระทั่งรู้ชัดทุกสิ่งทุกอย่างโดยลำดับ เพราะสติปัญญานี้พร้อมที่จะรู้ พร้อมทั้งจะพิจารณาทุกสัดทุกส่วนทุกสิ่งทุกอย่างที่ควรแก่การพิจารณา และรู้ไปโดยลำดับไม่อับจน ที่สุดก็ย้อนกลับมาเห็นอาการของจิตเท่านั้นเป็นตัวหลอกลวง ส่วนหยาบนอกนั้นถูกตัดออกหมดด้วยปัญญาแล้ว จะติดอะไรก็รู้เสีย รูป เสียง กลิ่น รส อะไรรู้เสีย ด้วยการประมวลเข้ามาสู่สภาพเดียวกันกับตนเทียบเคียงกันได้ทุกสัดทุกส่วน และปล่อยวางลงสู่ความจริงแล้วจะไปติดที่ไหน ไม่ติด เพียงเท่านั้นจิตก็สบายแล้ว

เมื่อจิตสบายแล้วเป็นยังไง บัดนี้คุณค่าแห่งธรรมได้ปรากฏเด่นชัดขึ้นแล้ว ความเห็นโทษแห่งกิเลสทั้งหลายได้เห็นมาโดยลำดับแล้ว ที่นี้ความเพียรไม่ต้องบอก ค่อยหมუნตัวไปเองโดยไม่ต้องบังคับขับไสเหมือนแต่ก่อน นี่คือการเห็นคุณค่าของธรรม ผลก็ประจักษ์อยู่ภายในใจว่าเป็นความสว่างกระจ่างแจ้ง ความเบาบางภายในจิตใจ กิเลสหลุดลอยออกไปมากเท่าไร จิตยิ่งดีดตัวขึ้นละเอียดขึ้น สุขก็เบา เบาเข้าไปละเอียดเข้าไป ยิ่งเห็นโทษของกิเลสมากขึ้น ปัญญาแยกแยะจนเห็นเรื่องของมัน ถ้าไม่เห็นโทษก็ไปไม่รอด ไปไม่พ้น จมอยู่กับมันตลอดไป

นี่แลทางดำเนินเพื่อความพ้นทุกข์ ทุกข์อยู่ที่ไหน ทุกข์ก็อยู่ที่ใจซึ่งถูกกิเลส ปักเสียบเอาไว้อย่างแน่นหนามั่นคง ปิดบังหุ้มห่อเอาไว้จนมองหาอะไรไม่เจอขึ้นชื่อว่าของจริง เห็นแต่ของปลอม ๆ และเข้าใจว่าเป็นของจริง จึงติดมันพัวพันอยู่ในสิ่ง

เหล่านั้น แล้วก็สร้างแต่ความทุกข์ความทรมานให้แก่ตนหาทางออกไม่ได้ เมื่อสติ ปัญญาได้คลี่คลายออกดูอย่างชัดเจนแล้ว สิ่งที่จอมปลอมทั้งหลายค่อยหลุดลอยออกไป จิตก็มีความสว่างกระจ่างแจ้งขึ้นมาเรื่อย ๆ พร้อมทั้งความเห็นโทษของกิเลส ประเภทต่าง ๆ และเห็นคุณค่าแห่งธรรมไปโดยลำดับ

ความเพียรก้าวหน้าละที่นี้ ความเพียรก้าวและความเพียรกล้า สละตายได้ ถ้างวลยังติดค้างอยู่กับกิเลสตัวใด กิเลสตัวใดยังจะมาบีบบังคับเราอยู่ได้ เป็นไม่ถอย เป็นไม่ยอมเด็ดขาด เอาให้ตายด้วยกันเลย กิเลสไม่ตายก็เราตายเท่านั้น คำว่าแพ้ กิเลสนี้จะมีไม่ได้ หรือเป็นไปไม่ได้ หนักเข้า ๆ คำว่าแพ้ไม่มี นั่นละที่นี้ความเพียรเก่ง ใหม คุณค่าของธรรมเด่นขึ้นแล้วภายในจิตใจจะถอยได้อย่างไร มีแต่บุกและบุกใหญ่ ทำเดียวไม่มีกลางวันกลางคืน รอบตลอด ฟาดฟันกิเลสตลอด

คุณค่าของกิเลสมิตรงไหน มีอะไรบ้าง นี่เห็นแต่คุณค่าของธรรมเด่น ๆ ใน หัวใจ ที่นี้รสของธรรมกับรสของกิเลสที่ได้เคยสัมผัสสัมพันธ์กันมา ทั้งสองอย่างนี้รส อะไรเป็นอย่างไร ดีเลิศต่างกันอย่างไรบ้าง ก็เด่นชัดในทางรสของธรรม รสของกิเลส สู้ไม่ได้ เมื่อรสแห่งธรรมชนะรสกิเลสประเภทใดแล้ว รสกิเลสนั้นย่อมหลุดลอยออกไป ๆ รสของธรรมก็แซงหน้าขึ้นเรื่อย ๆ นี่ละการเห็นโทษกับเห็นคุณ เห็นไปพร้อม ๆ กันอย่างนี้ในวงปฏิบัติของท่านผู้รู้ผู้เห็น ท่านรู้ท่านเห็นอย่างนี้ จนกระทั่งกิเลส หลุดลอยไปจากใจไม่มีสิ่งใดเหลือเลย นั่นแหละที่นี้รสอมตธรรมเต็มดวงใจ

การพิสูจน์เรื่องความเกิดความตาย ไม่ต้องไปพิสูจน์ที่ไหนให้เสียเวล่ำเวลา มันพร้อมอยู่ที่จิตดวงบริสุทธิ์นั้น แม้แต่ยังไม่บริสุทธิ์ จิตมีความสัมพันธ์สัมพันธ์กับ อารมณ์ใดที่เป็นส่วนละเอียด กับกิเลสประเภทใดที่เป็นส่วนละเอียด มันก็รู้และ พยายามตัดพยายามฟัน พยายามแก้พยายามถอดถอน ด้วยสติปัญญาไม่ลดละความ พากเพียร สติปัญญาแก้ขาดจากนั้นแก้ขาดจากนี้แล้ว ก็รู้ที่อยู่ในจิตไม่สงสัย จน กระทั่งขาดไปโดยสิ้นเชิงไม่มีสิ่งใดเหลือเลยขึ้นชื่อว่าสมมุติ กิเลสที่เคยพัวพันพาให้ เกิดให้ตาย รู้ได้ชัดว่าหมดแล้ว ที่นี้เรื่องเกิดเรื่องตายหมดเท่านั้น หมดปัญหาโดย ประการทั้งปวงแล้วเพราะไม่มีเงื่อนต่อ เห็นสักแต่ว่าเห็น ได้ยินสักแต่ว่าได้ยิน ธาตุ ันธ์ที่อยู่ด้วยกันนี้ก็สักแต่ว่าอยู่ด้วยกัน แต่ขาดวรรคขาดตอนกันแล้วในความสืบต่อ ระหว่างจิตกับันธ์เหล่านี้ ระหว่างจิตกับรูป เสียง กลิ่น รส ระหว่างจิตกับสภาวะธรรม ทั้งหลาย ได้ขาดจากกันโดยสิ้นเชิงเห็นประจักษ์ภายในใจ เหลือแต่ความบริสุทธิ์ล้วน ๆ

ความบริสุทธิ์ล้วน ๆ นี้เหมือนอะไร เหมือนรูป เหมือนเสียง เหมือนกลิ่น เหมือนรส เหมือนเครื่องสัมผัสพันธ์ เหมือนธาตุเหมือนชั้นธัมม ไม่ได้เหมือน ไม่ได้เป็นอันเดียวกัน อันหนึ่งสมมุติ อันหนึ่งวิมุตติ ต่างอันต่างมี ต่างอันต่างจริง ไม่คละเคล้ากัน

เหตุที่พาให้เกิดแก่เจ็บตายเพราะอะไร ก็รู้ชัด เพราะ อวิชชาปุจฉยา สงขารามันแทรกมันฝังอยู่ในจิต พอนี้ถูกทำลายแตกกระจายออกไปจากใจไม่มีอะไรเหลือแล้ว เหลือแต่ความบริสุทธิ์ล้วน ๆ ปัญหาแห่งการเกิดตายก็ดับสนิทไม่มีเหลือแล้วภายในใจ เหลือแต่วิบากของกิเลส ผลของกิเลสที่เป็นธาตุเป็นชั้นธัมมในปัจจุบันนี้ ก็รับผิดชอบกันไปเพียงเท่านั้น พาอยู่ พาไป พาหลับ พานอน พากิน พาขับ พาถ่าย ไปเท่านั้น และไม่เกิดโทษเกิดภัยต่อจิตใจอีก เพราะได้ขาดจากกันโดยสิ้นเชิงแล้ว เป็นหลักธรรมชาติแล้ว เป็นอัตโนมัติแล้ว ไม่ต้องเสกสรรปั้นยอ ไม่ต้องระมัดระวังว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นภัยต่อจิตใจอีกต่อไป

กิเลสประเภทต่าง ๆ จะเป็นภัยต่อจิตใจอีกไม่มี เพราะกิเลสทุกประเภทได้ถูกทำลายหมดแล้ว กิเลสจะมาจากไหน เหาะลอยมาจากไหนจะเข้ามาแทรกจิตใจได้อีก ไม่มีกิเลสตัวใด นอกจากกิเลสที่มันเป็นสนิมเกิดอยู่กับเหล็กและกัดเหล็กให้กร่อนไปจนกระทั่งเหล็กเสียหายไปตามเท่านั้น กิเลสตัวนี้เท่านั้นคือตัว อวิชชาปุจฉยา นี้ เมื่อได้ทำลายลงไปเสียจนแหลกละเอียดแล้ว ทำไมจะไม่รู้

คำว่า พระอรหันต์ทั้งหลายเป็นแบบเดียวกัน เป็นธรรมแห่งเดียวกัน ไม่สงสัยกัน แม้ท่านจะนิพพานไปก็กัปแล้วโดยทางสมมุติ พระพุทธเจ้าทรงรู้อย่างไร ทรงสอนอย่างนั้น และประกาศธรรมกัถวานมาได้ ๒๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว ในพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันของเราว่า สนฺทิฎฐิโก ผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นเองในความจริงทั้งหลายแน่ะ ปจฺจตฺต เวทิตพฺโพ วิญญูหิ ผู้รู้จะรู้จำเพาะตนเท่านั้น ผู้รู้ก็คือผู้ปฏิบัตินั้นและรู้จำเพาะตน จะเป็นใครที่ไหนกัน

นี้การทำลายวัฏจักรวัฏจิตทำลายที่ตรงนี้ เมื่อขาดออกไปจากใจโดยสิ้นเชิงแล้วหมดปัญหาโดยประการทั้งปวง โลกจะว่ามีก็มี ไม่มีก็ไม่มีอะไรเป็นปัญหา เพราะจิตหมดปัญหาแล้วจากสิ่งทั้งหลาย ไม่ได้เป็นปัญหาอีกแล้ว คือไม่เป็นเรื่องติดต่อพัวพันกันเหมือนอย่างแต่ก่อนมา เพราะเป็นจิตที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ แล้ว

เมื่อรู้ชัด ๆ ว่าบริสุทธิ์ล้วน ๆ จะสูญไปไหน ถ้าสูญแล้วบริสุทธิ์ได้ยังไง เห็นประจักษ์ เมื่อกิเลสจ่อมหลอกลงหมดไปแล้ว จิตก็สนุกรื่นุกเห็นนะชิ ไม่มีอะไรจะมาให้มัวหมองมาปิดมากขึ้น จิตจึงไม่เป็นลุ่ม ๆ ดอน ๆ เหมือนแต่ก่อน

กิเลสถูกเปิดออกหมดแล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้นทำไมจะไม่เห็นโทษของกิเลส คือความมืดบอดที่ปิดหัวใจนี้ไว้ไม่ให้รู้ไม่เห็นในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น พอกิเลสหายไปแล้ว สิ่งที่เราควรรู้ก็ต้องรู้ สิ่งที่เราควรเห็นก็ต้องเห็น เป็นวิสัยของใจล้วน ๆ แล้ว ต้องรู้เต็มภูมิของตน นี่แหละ โลกวิทู เมื่อทำลายกำแพงอันหนาแน่นออกจากใจแล้ว ใจสว่างกระจ่างแจ่มองทะลุโปร่งไปหมด นี่ผลของการปฏิบัติเป็นอย่างนี้ เหล่านี้มีชื่อผลแห่งความเกียจคร้านเผอเรอ นะ จงจำไว้อย่างถึงใจ นี่คือผลแห่งความเป็นนักต่อสู้ต่างหาก

เราขานำความซึ้งเกียจคร้านอ่อนแอท้อแท้เหลวไหล อันเป็นเรื่องของกิเลสเข้ามาบีบคั้นหัวใจจะไปไม่รอดนักปฏิบัติ ให้เล็งถึง พุทฺธ สรณฺ คัจฉามิ เสมอ พุทฺธ สรณฺ คัจฉามิ ไม่ใช่ผู้ล้างมือเปิบ ธมฺมํ สรณฺ คัจฉามิ ไม่ได้เกิดขึ้นจากการล้างมือเปิบ สฺขมํ สรณฺ คัจฉามิ ท่านแทบตายมาด้วยกันทั้งนั้น เหตุใดเราจะมาล้างมือเปิบ มันก็เก่งกว่าครูไปละซิ ถ้าเก่งกว่าครูแบบนี้ก็ต้องเลเวลงโดยลำดับ ให้เก่งในทางความพากความเพียร เดินตามครูนั้นแหละ

ไม่ควรจะสงสัยแล้ว โลกธาตุนี้มีเกิดกับตาย ๆ หาบหามกองทุกซี้ในภพน้อยภพใหญ่ไม่มีเวลาปลงวางเลย ภพมนุษย์เรายังดียังเป็นอิสระเบีย แต่ภพของสัตว์เรามองดูแล้วมันน่าอยู่น่าอาศัยที่ไหน มีแต่บีบบี้สไฟกัตฉีกกันกิน ดุชิตัวไหนมีอำนาจมากไล่กัดไล่ฉีกกัน สัตว์ต่อสัตว์ สัตว์กินสัตว์ ทำลายสัตว์ เบียดเบียนสัตว์ เรายังดีนะภพละเอียดยิ่งไปกว่านั้น ซึ่งเป็นของมีอยู่ตามหลักความจริงจะเป็นยังไง มันผิดอะไรกับมหันตทุกข์อยู่ในเรือนจำ มันไม่ได้ผิดอะไรกัน หัวเราะก็เหมือนนักโทษในเรือนจำนั่นแล ถึงจะขับลำทำเพลงก็นักโทษขับลำทำเพลงอยู่ในเรือนจำ มันเอาดีกรีมาจากไหน เอาความสุขความสบายมาจากไหน เอาให้ได้ขับกล่อมอยู่กับวิมุตติดุชิ ให้ธรรมวิมุตติได้กล่อมดุชิจะเป็นอย่างไร ต่างกันอย่างไรบ้างระหว่างเพลงกล่อมของกิเลสกับเพลงกล่อมของวิมุตติธรรม เอาให้เห็นชินนักปฏิบัติ

ผู้ปฏิบัติในเท่านั้นจะเห็นความจริงทั้งหลายที่กล่าวมา นอกนั้นไม่มีทาง จงเอาให้จริงให้จัง คุณค่าราคาของเรานี้มาก มีบุญวาสนาแล้วจึงได้มาบวช ทั้งเป็นมนุษย์ด้วย แล้วยังได้มาบวชเป็นพระได้ประพฤติปฏิบัติธรรม อย่าให้แคล้วคลาดจากธรรมที่กล่าวนี้ เอาให้ได้มหาสมบัติมาครองหัวใจเรา เราครองมหาสมบัตินั้นจะเป็นที่ตายใจตลอดไป เรื่องอดีต อนาคต สถานที่ต่าง ๆ ตัดออกหมด ขาดสะบั้นไปหมดแล้ว เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของโลก ธรรมชาตินั้นไม่ใช่โลก ท่านจึงเรียกว่า

โลกุตระธรรม แปลว่า ธรรมเหนือโลก ไม่เหมือนโลกจึงเรียกว่าธรรมเหนือโลก จะเอา
อะไรไปเหมือน

การแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควร ขอหยุดเพียงเท่านี้